

รายงานสรุปผล
การประชุมบรรณารักษ์
เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ครั้งที่ 11
(11th Congress of Southeast Asian Librarians)
เรื่อง Stepping into the New Millennium:
Challenges for Libraries
& Information Professionals

ระหว่างวันที่ 26-28 เมษายน 2543 ณ ประเทศสิงคโปร์

สุนันทา วงศ์ชาติ*

Congress of Southeast Asian Librarians (CONSAL) ในครั้งนี้เป็นการประชุมครั้งที่ 11 ประเทศสิงคโปร์เป็นเจ้าภาพดำเนินการจัดประชุม มีผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมด 581 คน จากประเทศสมาชิกในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประกอบด้วยตัวแทนจาก 9 ประเทศสมาชิก คือ ประเทศอินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ ไทย ลาว เวียดนาม กัมพูชา พม่า รวมทั้งประเทศอื่น ๆ ที่ให้การสนับสนุนและสนใจเข้าร่วมประชุมกว่า 16 ประเทศ เช่น ประเทศออสเตรเลีย สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ญี่ปุ่น เกาหลี ฮองกง จีน และอเมริกาใต้ เป็นต้น การประชุมนี้จะจัดขึ้นทุก ๆ 3 ปี โดยประเทศสมาชิกผลัดเปลี่ยนกันเป็นเจ้าภาพ

นอกจากการประชุม CONSAL แล้วนั้น ภายในงานยังมีนิทรรศการออกวางหนังสือ (International Book Fair & Book Expo) และการสาธิต Software ใหม่ ๆ สำหรับห้องสมุด โดยสมาคม ร้านค้า บริษัท ทั้งภาครัฐ และเอกชน

ประวัติโดยสังเขปของการประชุม CONSAL

Congress of Southeast Asian Librarians (CONSAL) นี้ จัดขึ้นครั้งแรกในประเทศสิงคโปร์เมื่อปี 1970 โดยความร่วมมือระหว่างสมาคมห้องสมุดของสิงคโปร์และสมาคมห้องสมุดของมาเลเซียซึ่งร่วมกันดำเนินงาน ทั้งนี้เนื่องจากว่าทั้ง 2 ประเทศมีความใกล้ชิดและมีความร่วมมือในการดำเนินงานกันมายาวนาน

* บรรณารักษ์หัวหน้าศูนย์สารสนเทศ วิทยาลัยการสาธารณสุข จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วัตถุประสงค์ CONSAL ประกอบด้วย

- เพื่อร่วมมือ และสนับสนุน การดำเนินงาน กิจกรรม ที่เกี่ยวกับห้องสมุดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
- เพื่อสร้างความเข้มแข็งและความสามัคคีให้เกิดขึ้นกับสมาคมห้องสมุดในแถบภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
- เพื่อพบปะ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และประสบการณ์ ทุกๆ 3 ปี

การดำเนินงานของ CONSAL นั้น ได้รับเงินสนับสนุนจากองค์กรระหว่างประเทศ รัฐบาล ทั้งในและนอกแถบภูมิภาค เช่น UNESCO, The Commonwealth Foundation และ National Library of Australia

หัวข้อประชุมประกอบด้วย

๑ วันที่ 26 เมษายน 2543

1. Keynote: The Global Information Highway in the 21st Century
2. Plenary I: Reinventing Libraries and Librarians for New Economy
3. Update on Developments in CONSAL
4. Information Resource Management 1

๒ วันที่ 27 เมษายน 2543

1. Plenary II : The Next Generation Internet: Implications for Libraries in the Knowledge Society
2. Information Resource Management
3. Intellectual Property Rights
4. Digital Archives and Document Management
5. Library Tours

๓ วันที่ 28 เมษายน 2543

1. Plenary III: Global Knowledge: do librarians have any place in this future?
2. Knowledge management
3. Performance Measurements
4. Concluding Session

สรุปภาพรวมของการดำเนินการประชุม CONSAL

Dr. Chirstopher Chia ประธานกรรมการจัดประชุม CONSAL ครั้งที่ 11 และ ประธานกรรมการ National Library Board ของสิงคโปร์ ได้นำเสนอประเด็นสำคัญ ๆ เกี่ยวกับการดำเนินงานของ CONSAL Board ตั้งแต่ปี 1997-2000 ไว้ ดังนี้

1. ปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่ทำให้เกิด CONSAL Executive Board ร่วมมือกันดำเนินงานคือ

- แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของโลกในเรื่องการทะลักหลายของสารสนเทศ เนื่องจากการใช้อินเทอร์เน็ต (Information Explosion due to Internet)
- แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของโลกในเรื่องความเร็วในการติดต่อเชื่อมโยง
- แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของโลกเกี่ยวกับเรื่องความสามารถของอินเทอร์เน็ต ในการเข้าถึงข้อมูล โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่
- แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของโลก เรื่อง ปัจจัยด้านกายภาพและรูปแบบของข้อมูลที่หลากหลาย

2. ประวัติและวัตถุประสงค์การดำเนินงานโดยสังเขป ของ CONSAL (ตามที่กล่าวไว้แล้ว) รวมทั้งการดำเนินงานของ Permanent CONSAL Secretariat ที่มี National Library Board of Singapore เป็นหลักสำคัญ ซึ่งมีหน้าที่ประสานงาน ดูแลความก้าวหน้าของโครงการต่างๆ สร้างและปรับข้อมูลในเว็บไซต์ให้มีความทันสมัยอยู่เสมอ รวมทั้งทำหน้าที่เป็นตัวแทนของภูมิภาค ในการประชุม และเป็นสื่อกลางช่วยเผยแพร่ข้อมูลของกลุ่มสมาชิก

1. รายงานกิจกรรมที่สำคัญๆ ที่ได้ดำเนินการไปแล้ว และกิจกรรมที่กำลังดำเนินการ ต่อไป
- รับประเทศสมาชิกใหม่เข้าร่วม (4 ประเทศ คือ ลาว เวียดนาม กัมพูชาและพม่า)
 - จัดทำและจัดเก็บข้อมูลที่สำคัญๆ จากการประชุม CONSAL I - X ในรูป CD-ROM เช่น ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการจัดประชุม ข้อมูลประเทศสมาชิก ประวัติ และรายงานของแต่ละประเทศสมาชิก เป็นต้น
 - จัดทำสัญลักษณ์ (Logo) CONSAL
 - สร้าง CONSAL Web (www.consal.org.sg) เพื่อเผยแพร่ข้อมูลและสนับสนุนกลุ่มสมาชิกและห้องสมุด
 - ส่งเสริม พัฒนา Electronic Catalogues, บริการห้องสมุดอัตโนมัติ และบริการระหว่างห้องสมุด ในแถบภูมิภาค

- การสนับสนุนและส่งเสริมบุคลากรทางด้านบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ให้มีความรู้ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง เช่น การจัด Course Training, การให้ทุนการศึกษา เข้ารับการฝึกอบรม เป็นต้น
- เรื่องที่ต้องดำเนินการต่อไป คือ
 - ASEAN Library Information System ซึ่งประกอบด้วย Union of National Catalogues และ Digitization programs
 - Translation Service Exchange

สรุปประเด็นสำคัญจากการเข้าร่วมประชุม CONSAL ในครั้งนี้คือ

หัวข้อ: ปัจจัยที่ทำให้เกิดการพัฒนาด้าน Information Technology คือ

1. มุมมองในแง่ธุรกิจ เนื่องจากเกิดปรากฏการณ์ที่เรียกว่า Electronic World (E-world) โลกแคบลง ทำให้สามารถติดต่อสื่อสารกันได้สะดวกขึ้น ดังนั้นเครื่องมือ หรือ เทคโนโลยี เพื่อการติดต่อสื่อสารดังกล่าว จึงมีการพัฒนาให้มีความทันสมัย และมีสมรรถนะในการเชื่อมโยงข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว ทำให้การค้าขายระหว่างประเทศ มีการแลกเปลี่ยนกัน โดยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศช่วยในการติดต่อ ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนทาง วัฒนธรรม หรือที่เรียกว่า E-Culture และเกิดภูมิประเทศที่เรียกว่า Digital Landscape โดยใช้เทคโนโลยีเป็นช่องทาง นอกจากตัวเทคโนโลยี (Technologies), ข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศ (Information) แล้ว ยังมีปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การดำเนินธุรกิจหรือการดำเนินงานต่างๆ ประสบความสำเร็จ นั่นคือ ความรู้ (Knowledge) ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงของสารสนเทศ (Information) ในขั้นที่สามารถนำสารสนเทศนั้นไปใช้ประโยชน์ได้

2. เพื่อสนองความต้องการของมนุษย์ ที่เรียกว่า Human Socially ที่ต้องการมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างบุคคล

หัวข้อ: Global Information Highway in the 21st Century

ปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่จะทำให้การดำเนินงานด้าน Information Highway ประสบผลสำเร็จมากขึ้นกว่าเดิม ประกอบด้วยปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ที่ต้องทำงานประสานสอดคล้องกัน คือ

- ตัวบุคคล (People)
- ข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ (Information)

- ส่วนประกอบของอุปกรณ์ ฮาร์ดแวร์ ต่างๆ (Hardware & other Physical component)
- ตัวโปรแกรม (Software)
- มาตรฐาน กฎ นโยบาย (Standard, Regulation, Policy)
- แหล่งเงินทุนสนับสนุน (Financial resources)

ปัจจัยที่เป็นปัญหาก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่อง Global Information Highway

- การเจริญเติบโตของการใช้อินเตอร์เน็ต มีการใช้อินเตอร์เน็ตในการติดต่อกันมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากการเพิ่ม Bandwidth การใช้ wireless มากขึ้น
- ดันทุน หรือการลงทุนต่างๆ ที่เพิ่มสูงขึ้น
- การเปลี่ยนแปลงของนโยบาย
- ชาติมาตรฐาน
- ความไม่สมดุล ไม่เพียงพอในการเรียกใช้ข้อมูล
- โครงสร้างขององค์กรมีขีดจำกัดในการดำเนินงาน

แนวทางที่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าว เหล่านี้ได้ นั้น ประกอบด้วย

ประเด็น : The Knowledge Explosion และ Role of Libraries & Librarians

1. การสร้างให้เกิดสังคมการเรียนรู้ เนื่องจากว่าการนำไปใช้ และการพัฒนาของสารสนเทศ (Information) ไปเป็น ความรู้ (Knowledge) ฉะนั้นการพัฒนาคนให้สามารถดำเนินชีวิตให้อยู่ได้ในสังคม ต้องมีการศึกษา เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง กล่าวคือต้องมีการกำหนดคุณลักษณะ ความสามารถของบุคคลในสังคมให้มากขึ้น โดยการให้การศึกษ เพื่อให้สอดคล้องกับการเจริญเติบโตทางเทคโนโลยี เช่น การฝึกให้คนในสังคมรู้จักที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักใช้เทคโนโลยีในทางที่เป็นประโยชน์ ดังคำกล่าวที่ว่า Know that / Know How / Learning about or learning to be และรวมทั้งการเรียนรู้ที่จะอยู่ในสังคมกลุ่มคน โดยไม่ยึดติดอยู่กับสังคมข่าวสารแต่เพียงอย่างเดียว ดังนั้นบรรณารักษ์ในศตวรรษที่ 21 ต้องเรียนรู้และปรับปรุงตัวเองให้เป็น Cybrarians หรือ Webrarains หรือ Infopreneurs, Knowledgepreneurs โดยการ

- รู้จักการจัดการในเรื่องความรู้ การเรียนรู้ สามารถแยกแยะสารสนเทศ (Identify information) ได้อย่างมีเหตุผล (Validity) มีหลักฐานประกอบ
- รู้จักวิธีที่จะกระตุ้นเร้าความสนใจผู้ใช้บริการมากขึ้น (Empowerment how to use)

- เรียนรู้วิธีการ (Technique) ใหม่ ๆ และทักษะ (Skills) ในการสืบค้นข้อมูล รวมทั้งความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ
 - เรียนรู้การมีปฏิสัมพันธ์ (Social interaction) ระหว่างชุมชน กลุ่มคนในสังคม เพื่อให้เป็นผู้ทันสมัยในเรื่องข้อมูลข่าวสาร และสามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา
2. การเปลี่ยนแปลงบทบาทของบรรณารักษ์ในการดำเนินงาน ให้เกิดการร่วมมือกับหลาย ๆ ฝ่าย เช่น ฝ่ายคอมพิวเตอร์ ฝ่ายการศึกษา หรือแม้แต่สำนักพิมพ์ หน่วยงาน ระหว่างประเทศ หรือองค์กรเอกชน (NGOs) ต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาในรูปแบบเครือข่าย (Network) ในภาพรวมของประเทศและระหว่างประเทศ อีกทั้งยังช่วยเสริมประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์กรที่มีข้อจำกัดในเรื่องแหล่งทุน

อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาตนเองในเรื่องการทำงานเป็นทีม (Team work) และให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี เพื่อให้สามารถผลิตงานที่มีคุณภาพ มีรูปแบบการจัดเก็บ และเผยแพร่ที่มีความทันสมัย สืบค้นได้รวดเร็ว และใช้ประโยชน์ได้มากขึ้น

ผู้ที่มีส่วนช่วยสนับสนุนให้บรรณารักษ์เปลี่ยนแปลงบทบาทของตนเอง ประกอบด้วย

- ผู้บริหาร (Manager)
- ผู้สร้างสรรค์ และผลิตงาน (Creator, Producer)
- นักการศึกษา (Educator)
- ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน (Expert advisor)
- ผู้สนับสนุน (Advocacy)
- องค์กร หรือผู้ดำเนินงาน (Organizer)
- นักวิจัย (Researcher)
- นักเรียน นักศึกษา หรือ ผู้เรียนรู้ด้วยตนเอง (Learner)

3. สร้างมาตรฐานในเรื่องรูปแบบของสื่อและข้อมูล เพื่อการใช้และแลกเปลี่ยนข้อมูล

นอกจากประเด็นที่สำคัญ ๆ ที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นแล้ว ในการประชุม CONSAL ครั้งนี้ เรื่องลิขสิทธิ์ (Copyright) ยังเป็นประเด็นที่นำมาเสนอ สาระสำคัญในเรื่องนี้คือการดำเนินการทำสำเนา ขึ้นอยู่กับกฎระเบียบของแต่ละห้องสมุด และของแต่ละประเทศว่าเป็นเช่นไร ควรทำสำเนาเอกสารได้กี่ชุด และปัญหาที่จะตามมาในการทำสำเนานั้น

เป็นอย่างไร นอกจากนั้นยังกล่าวถึงการใช้คำศัพท์ Copyright และ Licenses ว่าควรจะใช้คำว่า Licenses แทน Copyright ทั้งนี้เนื่องจากว่า สารสนเทศ (Information) ในปัจจุบันนี้ มีการดำเนินไปในเชิงพาณิชย์มากขึ้น ครอบคลุมหลาย ๆ สื่อรวมกัน และเกี่ยวข้องกับอิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น ฉะนั้นคำว่า Licenses จึงน่าจะเหมาะสมและครอบคลุมกว่าคำว่า Copyright

สิ่งที่ได้รับจากการเข้าร่วมประชุมในครั้งนี้

1. แนวคิดเรื่องการปรับเปลี่ยนบทบาทของบรรณารักษ์ให้เข้ากับยุคสมัยที่จะเปลี่ยนไปเรื่อยๆ โดยการนำรูปแบบการศึกษา การใฝ่เรียนรู้ หรือการเข้ารับการศึกษาฝึกอบรมอยู่เสมอ
2. รูปแบบของการดำเนินงานที่มีประสิทธิผลมากขึ้น โดยร่วมมือกันในลักษณะเครือข่ายตามระดับ รวมทั้งการดำเนินชีวิต ที่ต้องมีส่วนเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีขั้นสูงต่อไป
3. แนวคิดเรื่องการบริหารงานและการบริการชุมชน โดยคำนึงถึงความคุ้มค่า ผลประโยชน์ที่ตอบกลับการลงทุน และตระหนักอยู่เสมอว่า ผู้ใช้คือ ลูกค้า (The user as customer)
4. ปัญหาในการใช้สารสนเทศในภาพรวม คือ ปัญหาเรื่องความไม่พร้อมทางด้านภาษา เทคโนโลยี งบประมาณ และบุคลากร